
Amor i sacrum w poezji Justyny Bargielskiej

OPRAC. DR JAKUB PSTRĄG

✕ PRZEBIEG LEKCJI:

1. Punktem wyjścia do rozmowy na temat poezji Bargielskiej może być analiza obrazu Tycjana pt. *Miłość niebiańska i miłość ziemską*.

Na początku nie podajemy tytułu dzieła. Zaczynamy od kompozycji – dwudzielnej, wyraźnie zaznaczonej przez drzewo dzielące obraz w połowie. Warto zwrócić uwagę uczniów na zestawienie dwóch postaci kobiecych: co je różni i w czym są podobne, co wyrażają ich twarze, jakie emocje im towarzyszą, jakie są symboliczne znaczenia (wianek, króliki i zamek), a także co sugeruje umieszczony w tle po prawej stronie kościół oraz kim jest przedstawiony pośrodku chłopczyk. Korzystając ze słownika symboli wskazać można również na znaczenie kolorów oraz róży.

Analiza tych elementów z pewnością wskaże znaczenie postaci – warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że część historyków sztuki uważa, iż naga kobieta symbolizuje miłość niebiańską (czystą, nieskalną, niemającą nic do ukrycia), a ubrana jest personifikacją miłości ziemskiej, której towarzyszą pieniądze, tajemnice lub konflikty kochanków (na co wskazywać może poważny wyraz twarzy odzianej kobiety).

WARSZTATY SŁOWA

2. Następnie prosimy klasę o przypomnienie, czym charakteryzował się język i styl poezji religijnej (począwszy od Bogurodzicy, przez hymny i Treny Jana Kochanowskiego, wiersze zaliczane do franciszkanizmu, aż po hymny Jana Kasprowicza).

Po powtórzeniu charakterystycznych cech języka sakralnego, nawiązujemy do współczesnego dyskursu religijnego. W jaki sposób mówi się o Kościele i religii w Polsce? Które tematy pozostają w sferze tabu językowego? W jaki sposób artyści wykorzystują religię w swojej twórczości? (Jeśli uczniowie nie znają konkretnych przykładów można zaprezentować dostępne w Internecie reprodukcje prac Davida LaChapelle'a¹, „Madonny” Katarzyny Górnej czy „Więzy krwi” Katarzyny Kozyry.)

3. Kolejną część lekcji poświęcamy lekturze wierszy (można w tym celu poprosić wcześniej wybranych uczniów o przygotowanie głośnego odczytania).

Po ich wysłuchaniu, dzielimy klasę na 3 grupy. Każda z nich na początku zajmie się analizą jednego z wierszy Justyny Bargielskiej. Grupy poszukują odpowiedzi na następujące pytania:

¹ NP. NA: [HTTP://WWW.ZACHETA.ART.PL/ARTICLE/VIEW/I453/IN-GOD-WE-TRUST#](http://www.zacheta.art.pl/article/view/I453/in-god-we-trust#)
[HTTP://WWW.PLEJADA.ONET.PL/NEWSY/SZTUKA-KRYTYKUJE-BOGA/PSEOD](http://www.plejada.onet.pl/newsy/sztuka-krytykuje-boga/pseod)
[HTTP://WWW.THEGUARDIAN.COM/ARTANDESIGN/VIDEO/2014/MAY/21/BILL-VIOLA-MARTYRS-VIDEO-ST-PAULS-CATHEDRAL](http://www.theguardian.com/artanddesign/video/2014/may/21/bill-viola-martyrs-video-st-pauls-cathedral)

WARSZTATY SŁOWA

✕ GRUPA 1

SPÓŹNIONA NOWENNA DO ŚWIĘTEJ RITY

SPÓŹNIONA NOWENNA DO ŚWIĘTEJ RITY

Naprawdę nie chciałam wtedy umrzeć.
Dopiero co nauczyłam się składać
dłonie do modlitwy tak, jakbym coś
w nich trzymała, dopiero co
nauczyłam się negocjować.
Z wdziękiem, choć stojąc po pas
w morzu płomieni. Nauczyłam się negocjować
wszystko, opisując to przymiotnikami,
które dobrze brzmią w tłumaczeniu na angielski.
Dłonie do modlitwy składałam tak,
jakbym kryła w nich coś więcej niż kamień,
i lubiłam ten trik.

Ten obraz wyglądał jak tryptyk,
ale nie można go było zamknąć.
Myślałam, że to pęk chryzantem,
a to była główka dziecka.
Myślałam, że to był ogrodowy parasol,
a to był duch przyszłych święt.
Gdybym modliła się jak należy,
z rękami do góry, żyłabym.

BACH FOR MY BABY • WROCŁAW 2013

? PYTANIA

1. Do jakich motywów religijnych nawiązuje poetka?
2. W jaki sposób dokonuje ich reinterpretacji?
3. Kim jest podmiot liryczny?
4. Jakie są pragnienia i lęki podmiotu mówiącego?
5. W jaki sposób w wierszu przenikają się sfery sacrum i profanum?
6. Zinterpretujcie tytuł utworu. Dlaczego Waszym zdaniem tytułowa nowenna jest spóźniona?
7. Co według Was podlegało negocjacom, o których wspomina się w wierszu dwukrotnie?
8. Śmierć jak klamra otwiera i zamyka wiersz. Czy można ją rozumieć metaforycznie?
9. Spróbujcie zinterpretować śmierć jako rozstanie kochanków.
10. Poetka pisze:
Ten obraz wyglądał jak tryptyk, / ale nie można go było zamknąć. / Myślałam, że to pęk chryzantem, / a to była główka dziecka.
Przypomnij średniowieczne, groteskowe obrazy śmierci. W jaki sposób fizjologia łączyła się w nich ze świętością?
11. W jaki sposób mistyczne doświadczenie przekłada się na cielesność podmiotu lirycznego?

WARSZTATY SŁOWA

✕ GRUPA 2

ONA LICZY NA SEKS

ONA LICZY NA SEKS

Kościół obstaje przy grzebaniu ciał,
tłumacząc, że sam Chrystus chciał być
pogrzebany. Pewnie, przecież miałem
zmartwychwstać, a nie odrodzić się
z popiołów jak feniks, mówi Chrystus,
ale to nie znaczy, że inni nie mogą
się odradzać z popiołów jak feniks,
mówi Chrystus i jest naprawdę
pissed off na ten głupi Kościół.
jak feniks. Za cztery godziny
cię zobaczę, cokolwiek się
stanie, zobaczę cię
za trzy godziny.

BACH FOR MY BABY • WROCŁAW 2013

? PYTANIA

1. Do jakich motywów religijnych nawiązuje poetka?
W jaki sposób dokonuje ich reinterpretacji?
2. Kim jest podmiot liryczny?
3. Jakie są pragnienia i lęki podmiotu mówiącego?
4. W jaki sposób w wierszu przenikają
się sfery sacrum i profanum?
5. Zinterpretujcie tytuł wiersza. W jaki
sposób łączy się on z treścią tekstu?
6. Przypomnijcie postać mitologicznego Feniksa.
Jaką rolę pełni on w wierszu poetki? Czym różni
się „zmartwychwstania” Chrystusa i Feniksa?
7. Zwróćcie uwagę na język tekstu. Jakie
dwa rejestry języka mieszają się tutaj?
Jaki efekt daje taka konstrukcja?
8. Kościół obstaje przy grzebaniu ciał – co może
znaczyć pierwszy wers wiersza? Spróbujcie
poszukać innego znaczenia tych słów. Na czym
może polegać zespolenie ciał(a) kochanków?
9. Czy między cielesnością a boskością można
postawić znak równości? Odpowiedz uzasadnijcie.

WARSZTATY SŁOWA

✕ GRUPA 3

INNA RÓŻA

INNA RÓŻA

Urodziłam niesamowicie piękną córkę, jej zęby,
jej włosy są jak z Pieśni nad Pieśniami. I sama
poczułam się piękna, dziękuję. Ale ona
to zupełnie inne piękno,
to jest piękno, które chcę chronić.
Gdybym miała jakieś swoje piękno, wstydziałam
się go,
zresztą pewnie mam jakieś piękno, faceci
nie lataliby tak za mną, gdybym go nie miała,
ale nie lubię swojego piękna, bo faceci
latają za nim. Piękno mojej córki
to co innego. Piękno mojej córki, tak uważam,
jest jedyną nadzieją
tego świata.

BACH FOR MY BABY • WROCŁAW 2013

? PYTANIA

1. Do jakich motywów religijnych nawiązuje poetka?
W jaki sposób dokonuje ich reinterpretacji?
2. Kim jest podmiot liryczny?
3. Jakie są pragnienia i lęki podmiotu mówiącego?
4. W jaki sposób w wierszu przenikają
się sfery sacrum i profanum?
5. Zinterpretujcie tytuł utworu. Na czym
polega *inność*? Z czego wynika?
6. Przypomnijcie sobie *Pieśń nad Pieśniami*.
Jaki był jej charakter? Jakie metaforyczne
odczytania tego tekstu zaleca egzegeza biblijna?
7. Na czym polega reinterpretacja motywu
biblijnego przez współczesną autorkę?
8. Skąd *wstyd* i *niepewność* podmiotu
lirycznego? Jak tradycja, kultura i religia
wpływają na zachowania kobiet?
9. Dlaczego piękno córki należy chronić? W jaki
sposób stanie się ono *jedyną nadzieją tego świata*?

TYCJAN, MIŁOŚĆ NIEBIAŃSKA I MIŁOŚĆ ZIEMSKA (OK. 1514 R.)

Grupy przedstawiają efekty swojej pracy. Wspólnie dyskutują nad poruszonymi w poezji Bargielskiej wątkami.

4. Na zakończenie (lub jako zadanie domowe) zacytować można fragment tekstu Justyny Bargielskiej z tomu *Obsoletki*:

Zanim uformowałem cię w łonie, znałem cię.

(Jeremiasz, 1,5). [...]

Nie, nie znam cię. Sama się uformowałam

(Justyna, 1, —).

JUSTYNA BARGIELSKA, *PRZYSZŁA MIĘTA I SZALEJE*
[w:] *OBSOLETKI*, WOŁOWIEC 2010.

Klasa podsumowuje dyskusję na temat wpływu wątków religijnych na twórczość artystów. Na ile są oni samodzielni? Jakie nowe interpretacje przynoszą ich dzieła? W jaki sposób Justyna Bargielska zaznacza swą odrębność?

BIBLIOGRAFIA:

Tomasz Cieślak-Sokołowski, *Justyna Bargielska – Miłosne inscenizacje*, „Nowa Dekada Krakowska” nr 4/5 2013 r.

OPRAC. DR JAKUB PSTRĄG

ORGANIZATOR

FUNDACJA WIŚŁAWY SZYMBORSKIEJ

PARTNER STRATEGICZNY

FUNDACJA

PARTNERZY

